

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det muntliga språkets betydelse i skolan

Tove Ärnström

LAU390

Handledare: Kerstin Wendt-Larsson

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT13-2910-116

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Det muntliga språkets betydelse i skolan

Författare: Tove Årnström

Termin och år: HT13

Kursansvarig institution: LAU390: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Kerstin Wendt-Larsson

Examinator: Staffan Stukát

Rapportnummer: HT13-2910-116

Nyckelord: Berättande, Muntlighet, Muntliga förmågor, Kommunikation, Vygotskij, Sociokulturell teori

Jag har undersökt det muntliga språkets roll i skolan och vilken betydelse det har för elevers inläring. Jag ville undersöka hur lärare gör sina didaktiska val i klassrummet för att utveckla elevernas muntliga förmåga, och undersöka vilken plats samtalet har i undervisningen. Ett demokratiskt klassrum beskrivs ofta som ett flerstämmigt klassrum där alla får komma till tals, jag ville undersöka på vilket sätt muntligheten kan bidra till att skapa detta demokratiska klassrum.

För att undersöka mina frågeställningar har jag tittat på tidigare forskning i ämnet. Jag har studerat det sociokulturella perspektivet som idag har en stor roll i lärarutbildningarna. Jag har undersökt vad Lgr11 säger om det muntliga förmågorna samt tittat på kopplingar mellan muntlighet och skolans två uppdrag att främja lärande och den demokratiska kompetensen. Jag har utfört en kvalitativ undersökning genom enkäter och intervjuer med lärare. Genom dessa har jag fått en tydligare bild av hur lärare arbetar och tänker kring ämnet.

Det läggs stor vikt vid det muntliga språket i Lgr11 där de är tydliga med att detta är ett område vi ska arbeta med. Inom den sociokulturella teorin är samtal och kommunikation viktigt både för att ta in och fördjupa kunskap samt för en individuell utveckling. Att kunna använda de muntliga förmågorna för att förmedla och diskutera åsikter samt lyssna på andra är en förutsättning för att befästa demokratiska värderingar och bygga ett demokratiskt samhälle. Lärarna tycker att utvecklingen av elevernas muntliga förmåga är mycket viktig men saknar kunskaper för att arbetet ska bli tillfredställande.

Att arbeta med elevers muntlighet har stor betydelse för lärarens uppdrag då det är en grundförutsättning för att bygga ett djupare lärande, barnens individuella utveckling, ett positivt klassrumsklimat och demokrati i skolan.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

1. Inledning	1
1.1.Syfte	1
1.2.Problemformulering	1
1.3.Begreppsbeskrivning	2
1.3.1. Muntlighet	2
1.3.2. Flerstämmighet	2
1.3.3. Artefakt	2
1.3.4. Deliberativa samtal	2
2. Disposition	3
3. Teoretisk anknytning	4
3.1.Demokrati	4
3.2.Styrdokument	6
3.3.Det sociokulturella perspektivet	8
3.3.1 Språkets betydelse	9
3.3.2 Den proximala utvecklingszonen	10
3.3.3 Intersubjektiva rum	10
3.3.4 Appropriering	11
3.4 Muntlighet i klassrummet	12
4. Metod	13
4.1 Databeskrivning	13
4.1.1 Enkätundersökning	13
4.1.2 Intervjuer	13
4.1.3 Urval av undersökningsgrupp	14
4.1.4 Bortfall	14
4.1.5 Genomförande	14
4.1.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	14
4.1.7 Etiska överväganden	15
5. Resultatredovisning	16
5.1 Enkätundersökning	16
5.1.1 Läraren som muntlig förebild	16
5.1.2 Vinster	17
5.1.3 Svårigheter	18
5.1.4 Klassrummet	19
5.1.5 Arbetet	19
5.2 Intervjuredovisning	20
6. Diskussion	23
6.1 Vilken betydelse har språket för elevers inläring?	23
6.2 Hur arbetar lärare idag för att utveckla elevernas inläring?	23
6.3 Klassrummet	24
6.4 Vilka svårigheter finns med arbetet med muntlighet?	25
6.5 Skolväsendet vilar på demokratisk grund	25
7. Slutsatser	26
7.1 Fortsatt forskning	27
Referenslista	
Bilagor	

Förord

Det muntliga språkets betydelse inte bara i skolan utan i samhället har varit ett stort intresse för mig allt efter att jag genom lärarutbildningen blivit mer medveten om vad som väcker min nyfikenhet och bidrar till min kunskapsinläring.

Mitt intresse har vuxit sig starkare när jag under min utbildning funnit, genom observationer och diskussioner, att skolan generellt undervisar elever utan hänsyn till mångfalden av inlärningsmetoder. Det talas mycket om språkets betydelse i skolan men fokus ligger då främst på skriv- och läsutveckling. Genom observationerna har jag upplevt att eleverna ofta saknar förtrogenhet till sin egen förståelse då skolan idag kan vara för abstrakt och variationsfattig.

Under min tid som lärarstudent har jag studerat Skolverkets läro- och kursplaner ofta och mycket. Jag har där hittat stort stöd för arbete med elevernas muntliga språk, detta har gjort mig frågande inför varför jag som lärarstudent fått så lite undervisning och kunskap kring detta ämne. Även när jag varit ute i verksamheten finner jag samma mönster som jag upplevt på lärarhögskolan, fokus ligger på elevernas läs och skrivutveckling. Därför ville jag undersöka hur lärare resonerar och motiverar de didaktiska val de gör i klassrummet rörande muntlighet.

1. Inledning

En vanligt förekommande teori som florerar i lärarutbildningarna idag är den sociokulturella teorin. Där bör lärandet vara socialt med ett flödande språk, eleverna ska bygga upp sin självförolit i miljöer där demokratiskt lärande sker. Vi som pedagoger ska ge eleverna redskapen till kunskapsinläring och Vygotskij skriver att det främsta redskapet är talet. Vygotskij (1999) menar att språk och kommunikation är inte bara ett medel för lärande utan självaste grundvillkoret för att lärande och tänkande skall kunna ske. Med avstamp i Vygotskijs tankar är det intressant att undersöka hur lärare idag resonerar och motiverar de didaktiska val de gör i klassrummet rörande muntlighet.

Lgr11 lyfter de muntliga förmågorna i det centrala innehållet men även som en viktig del i elevernas individuella utveckling. Om det är så att de muntliga förmågorna ligger till grund för elevernas lärande och individuell utveckling är det viktigt att vi som lärare blir medvetna om hur vi på bästa sätt kan stärka språket och de muntliga förmågorna hos eleverna. Det är även viktigt att uppmärksamma ev svårigheter i detta arbete. I Nya språket lyfter (2011) lyfts problematiken att eleverna inte får samma chans att utveckla sin muntliga förmåga som de får att utveckla läs och skrivningen. Utifrån detta väcks frågan *om* och i så fall *hur* man undervisar i skolorna för att utveckla elevernas muntliga förmågor. Finns det speciella metoder/arbetsätt och vad har lärare idag för kunskaper om dessa. Vilken betydelse har det muntliga språket för elevers kunskapsinläring men även för elevens individuella utveckling? Hur ser lärarutbildningen ut på detta område. Om det är som Lgr11 beskriver att språket är starkt knutet till elevernas individuella utveckling utgör arbetet med språket en mycket viktig del av skolans uppdrag.

Läroplanens första mening är, "Skolväsendet vilar på demokratins grund." Men vad menar man egentligen med det och vad krävs av skolan för att nå upp till detta?

Under min praktik har jag sett att de elever som kan tala har mycket större inflytande över klassrumssituationen och får i mycket större utsträckning sina tankar och viljor igenom.

Dialogen är en av demokratins hörnstenar, detta styrker Skolverkets texter och borde således återspeglas i verksamheten på skolorna.

1.1 Syfte

Den forskningsfråga som jag har utgått ifrån lyder: Vilken plats har det muntliga språket i dagens skola?

Jag vill undersöka hur de pedagogiska teorierna resonerar kring sambandet mellan lärande och språk, främst det muntliga. Hur lärare använder och utvecklar elevernas muntliga förmågor i skolan idag och vad de ser för för/nackdelar med detta arbetsätt. Jag vill undersöka hur forskare och lärare resonerar kring dialogens roll i demokratin.

1.2. Problemformulering

Utifrån dessa tankar ovan har jag utformat fyra frågeställningar jag i uppsatsen kommer fokusera på.

- Vilken betydelse har det muntliga språket för elevers inläring?
- Hur arbetar lärare idag med att utveckla elevernas muntlighet i skolan?
- Vilka fördelar/svårigheter finns med arbetet med muntlighet?
- Hur kan muntlighet främja ett demokratiskt klassrum?

1.3 Begreppsbeskrivning

1.3.1 Muntlighet

Med muntlighet menar jag i detta arbete förmågan att använda de olika muntliga förmågorna som finns med i de centrala målen i Lgr11.

1.3.2 Flerstämmighet

Det flerstämmiga klassrummet är ett klassrum där lärarens röst bara är en av många som hörs, där eleverna lär av varandra och där både muntligt och skriftligt språk intar en central plats. (Dysthe, 1996)

1.3.3 Artefakt

Artefakter är ett samlat begrepp för redskap. Vygotskij använde begreppet artefakt för att beskriva de redskap människor använder för att tänka, uttrycka oss, och kommunicera med varandra. Artefakter kan vara fysiska föremål så som papper, penna och miniräknare men kan även vara icke materiella så som språket.

1.3.4 Deliberativa samtal

Skolverket menar att det deliberativa samtal betraktas inom modern demokratiforskning som ett bärande element i demokratin och är en väg att stärka den demokratiska kompetensen hos barn, unga och vuxna.

Det deliberativa samtalet kan beskrivas som

- samtal där skilda synsätt ställs mot varann och olika argument ges utrymme,
- att deliberativa samtal alltid innebär tolerans och respekt för den konkreta andra, det handlar bl.a. om att lära sig lyssna på den andres argument
- inslaget av kollektiv viljebildning, dvs strävan att komma överens eller åtminstone komma till temporära överenskommelser

(Deliberativa samtal som värdegrund - historiska perspektiv och aktuella förutsättningar, 2001)

2. Disposition

Arbetets disposition är uppdelat med en inledning med syfte och problemformulering. Jag går här igenom varför jag valt ämnet muntlighetens betydelse i skolan.

I den teoretiska anknytningen går jag vidare och redogör vad styrdokumentet säger om talets betydelse i skolan. Jag undersöker hur skolans demokratiuppdrag kan kopplas till elevernas muntliga språk. Då arbetet vila på den sociokulturella teorin redogör jag hur Vygotskijs tankar kan kopplas till språkets betydelse i skolan genom att presentera några av Vygotskijs mest kända begrepp. Jag avslutar genom att lyfta fram modernare forskning i om talets plats och betydelse i skolan.

I metoddelen redovisar jag hur jag utfört mina undersökningar. Jag förklarar valet av respondenter. Jag diskuterar bortfallet, bearbetningen av mina enkäter samt intervjusvar och mina etiska överväganden. Avslutningsvis diskuterar jag validitet och reliabilitet.

Jag kommer redovisa mina resultat genom att analysera enkät och intervjusvaren. Jag kommer koppla resultatet av mina enkät och intervjusvar med litteraturen från den teoretiska anknytningen.

Jag avslutar arbetet med mina slutsatser där jag försöker knyta samman min undersökning med mina problemformuleringar

3. Teoretisk anknytning

Den teoretiska anknytningen studerar först Skolverkets syn på talets betydelse i skolan. Jag går vidare för att undersöka hur man kan koppla skolans demokratiuppdrag till det muntliga språket. Då den sociokulturella teorin ligger som grund för detta arbete kommer jag undersöka Vygotskijs tankar i ämnet och även presentera flera av hans mest kända begrepp. Jag kommer efter det att studera modern forskning som gjorts av två forskare specialiserade på muntlighet och berättande i skolan idag.

3.1 Demokrati

Demokrati och kommunikation hänger tätt samman, men har inte varit självklara mål för skolan i mer än 50 år.

2000 gav Skolverket ut *En temabild om värdegrunden, Med demokrati som uppdrag* där skolans demokratiuppdrag diskuteras.

Skolor och förskolor har ett uppdrag att utveckla demokratisk kompetens hos barn och unga, vilket innefattar att verka i demokratiska former, utveckla demokratiska samhällsmedborgare och ge barn och unga kunskap om demokratins innehåll och form. (Skolverket, 2000:7)

Skolverket (2000) menar att skolan har en unik demokratisk möjlighet då det är en mötesplats för barn med olika kulturer och från olika sociala grupper. Barnen ska i skolan få utrymme att utvecklas till självständiga människor som tar hänsyn och respekterar varandra, trots oliktankande. Skolverket skriver att dialogen är grundförutsättningen för demokrati i skolan.

Den här temabilden baseras främst på hur barnomsorg och skolor lyckas skapa utrymme för samtal, möten och goda sociala relationer, som grundförutsättningar för arbetet med de demokratiska värdena. (Skolverket, 2000:8)

I samtalen kan olika uppfattningar och värderingar diskuteras och ställas mot varandra. Samtalet gör att eleverna måste göra egna etiska ställningstaganden genom att lyssna, överväga, söka argument och värdera men samtalet är även ett viktigt redskap i att utveckla en förståelse, inte bara för andras åsikter, utan även för sina egna.

Skolverket (2000) tar upp vikten av ett gott socialt klimat där alla har möjlighet att framföra sina åsikter. Respekt och tolerans för olikheter och oliktankande måste prägla den öppna kommunikationen.

I samtal bör alla uppfattningar göras kända och deltagarna bör ta hänsyn till andra och andras åsikter. Värdegrunden handlar både om rättigheter och skyldigheter, t.ex. rätten att som individ bli hörd men också om skyldigheten att lyssna till andra. (Skolverket, 2000:14)

Inom modernare demokratiforskning har en syn som lägger vikt på kommunikationen, samtalet, utvecklats. Man använder sig här av begreppet deliberativa samtal. Deliberativa samtal används för att beskriva ”samtal och dialog där deltagarna kan ge uttryck för och överväga egna och andras åsikter och synpunkter” (Skolverket, 2000:15) Denna typ av samtal betraktas inom denna forskning som demokratins bärande element.

Tomas Englund och Klas Roth tar båda upp begreppet deliberativa samtal i *Demokrati och lärande* (Jonsson & Roth red. 2003). Englund (2003) menar att de deliberativa samtalet kan karaktäriseras av följande:

- samtal där skilda synsätt ställs mot varandra och olika argument ges utrymme,
- att deliberativa samtal alltid innebär tolerans och respekt för den konkreta

andra, det handlar bl.a. om att lära sig lyssna på den andres argument,
- med inslag av kollektiv viljebildning, dvs. strävan att komma överens eller åtminstone komma fram till temporära överenskommelser,
- och där auktoriteter/traditionella uppfattningar må ifrågasättas som föräldrars och "den egna gruppens",
- samt med inslag utan direkt lärarledning, dvs. argumentativa samtal för att lösa olika problem respektive belysa olika problem utifrån skilda samtal, men utan närvaro av läraren.
(Englund 2003:68)

Roth (2003) menar att de deliberativa samtalen har en viktig plats i skolan då barn har olika uppfattningar, intresse och förståelse. Genom att delta i deliberativa samtal utvecklar elever sin demokratiska kompetens genom att lyssna på varandra, argumentera för sina åsikter och motivera dessa i relation till andras, på så sätt synliggörs felaktiga argument som vilar på exempelvis bristfälliga bevis eller generaliseringar.

Skolverket (2000) menar att man kan se att de skolor som framgångsrikt arbetat med demokrati och värdegrund är de skolor som skapat förutsättningar för samtal. De menar att samtalen är nyckeln för att grundlägga både kunskap och känsla.

Förskolors och skolors demokratiska uppdrag baseras på en kunskapssyn som innebär att en individs lärande och utveckling äger rum främst i samspel med andra, i en social kontext som påverkar förutsättningarna. Istället för en kunskapsförmedling där barn och unga ses som passiva mottagare, ses kunskap som något som utvecklas i ömsesidig kommunikation och samspel. (Skolverket, 2000:15)

Skolverket (2000) menar att skolans två uppdrag att främja lärandet och den demokratiska kompetensen hänger ihop. Man kan inte arbeta med dessa som två skilda processer utan istället arbeta med dem som parallella processer, beroende av varandra i ett ständigt samspel. De beskriver dock att detta samspel ofta saknas i skolan idag. De menar att personalen ofta saknar tid för samtal med barnen, de finner även att lärarna saknar tid att samtala med sina kollegor och missar då chansen att kunna reflektera och ge varandra stöd i arbetet.

I klassrumssituationen ges sällan utrymme för samtal och dialog mellan elever och lärare om värden och normer. Skolan domineras till stor del av faktaförmedling och fortfarande är det ofta läromedlen som styr. (Skolverket, 2000:31)

Cecilia Olsson Jers är lektor vid Malmö högskola och forskare med inriktning på muntlig och skriftlig framställning. Olsson Jers blev 2013 intervjuad av *Lärarnas nyheter* kring hur det arbetas med talet i skolan idag och lärarens roll i elevernas muntliga utveckling. Olsson Jers menar "Att träna muntlig kommunikation i klassrummet handlar om djupa demokratiska rättigheter. Den elev som talar inför andra övar på att föra fram en åsikt. Det handlar om att ge alla lika möjlighet att göra sin röst hörd och om att lära sig att lyssna på andra" (Lärarnas nyheter, 2013) Hon menar att detta är den viktiga punkten med att träna elevernas muntlig förmågor och att man gör ämnet en otjänst när man pratar om muntlighet som en genväg på arbetsmarknaden.

Ulf Ärnström är pedagog och psykolog som sedan -86 arbetat med berättande, hans böcker används runt om i landet på lärarutbildningar. Ärnström (2013) beskriver samma vinst då han menar att han upptäckt att de tystare eleverna ofta visar sig ha mest att ge. "På detta sättet får de för en gångs skull chansen att göra sig hörda och kan påverka stämningen i klassen." (2013:84)

Olsson Jers har även skrivit en avhandling i ämnet muntlig utveckling, *Klassrummet som muntlig arena*, 2010. Där skriver hon att ”Kommunikativ kompetens är nödvändig för att en människa ska kunna verka som en demokratisk medborgare i olika kommunikationssituationer, i vilka varje deltagare vill framstå som trovärdig” (2010:11)

3.2 Styrdokument

När Lgr11 kom ut var en av de tydliga skillnader från Lpo94 att språkets vikt i samhället var tydligare. *Skolans värdegrund och uppdrag* beskriver på flera ställen hur människor genom språket utvecklar sin identitet. De menar att ”Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade.” (Lgr11:9)

I Lgr11 står det att skolan ska förmedla värden som alla människors lika värde och jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta ska ske genom att skolan fostrar barn och ungdomar till bl.a. tolerans och ansvarstagande. Skolan ska även ”främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse” (Lgr11:7).

Vidare står det att ”Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram” (Lgr11:8)

I Kursplanen för svenska kan vi återkommande se hur stor vikt läggs vid den muntliga förmågan. Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att formulera sig och kommunicera i tal och skrift och kunna anpassa språket efter olika syften, mottagare och sammanhang.

Jag har här valt att titta på de olika muntliga förmågor som tas upp i det centrala innehållet i Svenska för årskurs 1-3 och 4-6.

Tala, lyssna och samtala

I årskurs 1–3

- Att lyssna och återberätta i olika samtalssituationer.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande om vardagsnära ämnen för olika mottagare. Bilder och andra hjälpmedel som kan stödja presentationer.
- Berättande i olika kulturer, under olika tider och för skilda syften.

I årskurs 4–6

- Att argumentera i olika samtalssituationer och beslutsprocesser.
- Muntliga presentationer och muntligt berättande för olika mottagare om ämnen hämtade från vardag och skola. Stödord, bilder och digitala medier som hjälpmedel för att planera och genomföra en muntlig presentation. Hur gester och kroppsspråk kan påverka en presentation.

Språkbruk

I årskurs 1–3

- Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på tonfall och ords nyanser.
- Skillnader mellan tal och skriftspråk, till exempel att talet kan förstärkas genom röstläge och kroppsspråk.

I årskurs 4–6

- Ord och begrepp som används för att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Ords och begrepps nyanser och värdeladdning.

(Lgr11:222-227)

I *Nya språket lyfter* (2011), ett material som Skolverket gett ut som stöd för bedömningen av elevers språkliga förmågor i enlighet med kursplanerna, finner vi ett kapitel som ”markerar det talade språkets grundläggande betydelse för varje människas identitet, sociala trygghet och lärande.” (2011:6)

I detta kapitlet, *Tala är grunden*, tas problematiken med att elever ofta inte får chansen att utveckla sin muntliga förmåga upp. I kapitlet jämfört de arbetet med den muntliga förmågan med hur man arbetar med läsundervisningen. ”Likaväl som att läsundervisning måste fortsätta även när eleverna knäckt koden måste uppmärksamheten på elevernas kommunikativa, muntliga förmåga vara fortsatt stor.” (Skolverket, 2011, s16)

Nya språket lyfter (2011) belyser flera vinster med att arbeta med det muntliga språket i skolan. De menar att ”Läs- och berättarupplevelser liksom uppgifter som går ut på att lösa problem tillsammans ger många tillfällen både till spontana och strukturerade samtal.” (2011:17) De belyser även vikten av att utmana elever att våga prova nya sätt att uttrycka sig då man måste våga ta risker för att utvecklas, men ställer sig frågan - Hur utmanar vi eleverna?

Kapitlet, *Tala är grunden*, avslutas med två dimensioner vi som lärare ska iaktta för att kunna följa varje elevs utveckling . De två dimensioner som står i centrum för iakttagelser av muntlig förmåga är:

- tal, samtal och lyssnande som rör *berättande* i olika sammanhang och med varierande innehåll: från självupplevt och personligt till litterärt, från verkligheten i olika tider till fantasin som inte känner några gränser;
- tal, samtal och lyssnande som rör *beskrivande, förklarande, instruerande och argumenterande* sammanhang, vars innehåll är mycket skiftande: från aktuella händelser till historia, från närmiljö och natur till rymden och världen.

(Skolverket, 2011:17)

De talar vidare om att det är engagemanget att delta i samtal, drivkraften att kunna uttrycka sin mening, glädjen att berätta, att leka med språket, att försöka förklara och själv förstå mer och mer som driver på utvecklingen.

3.3 Det sociokulturella perspektivet

För att förstå lärares didaktiska val i klassrummet måste vi även få en inblick i de olika tankarna om vad lärande är.

För att sätta Vygotskijs tankar och idéer i ett större sammanhang är det viktigt att få en inblick i vilka olika teorier som florerade kring Vygotskij under hans tid. Säljö (2000) presenterar några av de teorier Vygotskij förhöll sig till.

Vygotskij var en mycket inflytelserik pedagog och filosof i Ryssland under 1900-talet. I dåvarande Sovjetunionen fanns det i huvudsak två rådande syner på utveckling och lärande, behaviorismen och kognitivismen. I kognitivismen är intresset riktat mot att beskriva och förstå människans kognitiva förmågor och hennes mentala tankeprocesser. Den person som har störst roll i denna syn på lärande var den schweiziske forskaren Jean Piaget (1896- 1980). Kognitivismen utgår ifrån att barnet har en egen drivkraft att söka sig fram till kunskap och erfarenheter. Omgivningens roll är att skapa förutsättningar för lärande dock utan att styra eller ingripa för mycket. Barnet mognar i sin egen takt då utvecklingen kommer inifrån. Om ett barn har svårt att lära sig det som förväntas har barnet ännu inte uppnått det utvecklingsstadium som gör inläringen möjlig.

Behaviorismen har en empirisk syn på lärande. Människors handlingar styrs av de konsekvenser som liknande handlingar tidigare följts av. Behaviorismen har sitt ursprung i den ryske fysiologen Ivan Pavlov (1849- 1936). Pavlovs medicinska forskning visade hur djur reagerar med betingade reflexer som svar på stimuli från omgivningen. Psykologen B.F Skinner (1904-1990) utvecklade Pavlovs idéer och behaviorismen, han menade att även människors språkförmåga kunde förklaras genom betingning.

Vygotskij ansåg enligt Säljö (2000) inte att man kunde förklara undervisning och utbildning med betingningsprocesser. Han menade att dessa frågor är för komplexa och endast kan förstås genom människans kreativitet, medvetande, kommunikation och kultur.

Vygotskij intresserade sig för Piaget tankar om barnens intellektuella utveckling. Han kritiserade dock idén om att språket utvecklas från den individuella till sociala nivån, Vygotskij menar att den sociala nivån kommer före den individuella. Enligt Säljö (2000) finns det skillnader mellan Piaget och Vygotskij i synen på utveckling och lärande som berör barnets relation till omgivningen, språkets funktion och artefakternas betydelse. Den piagetanska skolan menar att barnet är egocentriskt och utveckling sker genom barnets aktivitet med omvärlden från sin egen utgångspunkt. I det sociokulturella perspektivet däremot, sker kunskapsutveckling på ett sätt där omvärlden förtolkas, eller medieras, för oss genom aktiviteter mellan människor. Säljö (2000) skriver att medan "Piagets konstruktivistiska syn är individualistisk är den sociokulturella synen social och kollektiv." (2000:68)

Imsen (2006) beskriver hur, trots att språket har sin tydligaste roll i sociokulturellt perspektiv, det även har en funktion i andra teorier. "Språket är själva länken mellan å ena sidan de historiska, kulturella och sociala förutsättningarna och å andra sidan den individuella utvecklingen." Språket är också viktigt i informationsbehandlingsteorierna. Indirekt har språket en funktion både i behavioristiska teorier och hos Piaget." (2006:313)

3.3.1 Språkets betydelse

Som jag nämnt i tidigare kapitel beskrivs Lev Vygotskij av Dysthe (2003) som en av de mest centrala inspirationskällorna för pedagogiskt tänkande under de senaste decennierna. Även Imsen

(2006) menar att ”Vygotskij intar en central plats i nyare pedagogisk psykologi just därför att hans teori fäster så stor vikt vid det sociala samspelets och språkets betydelse för inläring.”(2006:51) Vygotskij (1999) mest centrala fråga var relationen mellan tanke och ord.

Vygotskij använde idén om artefakter till att förklara hur vi tillägnar oss kultur och gemensamma kunskaper och på det hela taget socialiseras till människor. Det viktigaste redskapet i denna process är språket och då först och främst talet menar Vygotskij enligt Dysthe (2003).

Dysthe (2003) skriver att lära sig kommunicera är att bli sociokulturell; ”det ger oss tillgång till en kulturell mångfald som hela tiden utvidgas, från den innersta familjecirkeln till de talrika och skilda kontexter vi efterhand tar del av och ingår i.” (Dysthe 2003:48) Utifrån ett sociokulturellt perspektiv är kommunikativa processer förutsättningar för människans lärande och utveckling. Det är genom att lyssna, samtala, härma och samverka med andra som barnet får del av kunskaper och färdigheter ända från tidigaste barndom och lär sig vad som är intressant och värdefullt i kulturen.

Imsen (2006) beskriver språkets två funktioner inom sociokulturellt perspektiv. Först som ett verktyg i *kommunikationen* mellan människor, språket har för det andra en *individuell funktion som redskap för lärande och tänkande*. Vygotskij (1999) menar att språk och kommunikation är inte bara ett medel för lärande utan självaste grundvillkoret för att lärande och tänkande skall kunna ske. Vygotskij beskriver hur språket består av en kognitiv, inre sida som används för att förstå och tänka och en yttre, interaktiv sida som används för att utbyta tankar med andra.

Imsen (2006) presenterar en av Vygotskijs grundtankar, den sociala aktiviteten kommer först. ”En viktig punkt hos Vygotskij är att all intellektuell utveckling och allt tänkande har sin utgångspunkt i social aktivitet.”(2006:51) Han menar vidare att

Det individuella, självständiga tänkandet är socialt betingat och är ett resultat av det sociala samspelet mellan barnet och andra människor. Utvecklingen går från ett tillstånd där barn kan göra saker och ting tillsammans med andra till ett tillstånd där det kan göra det själv.(2006:312)

Även Dysthe (2003) tar upp detta då hon menar att språket blir i ett sociokulturellt perspektiv en länk mellan det yttre (kommunikation med andra) och det inre (tänkandet). Språket är alltså även ett mentalt redskap.

3.3.2 Den proximala utvecklingszonen

Ett centralt begrepp inom sociokulturell teorin är den proximala utvecklingszonen.

Den proximala utvecklingszonen är det område som ligger utanför den nu erövrade basen av färdigheter, alltså det man redan kan. I denna zon ligger det som eleven ännu inte klarar själv men kan erövra med stöd. Detta stöd får eleven i samarbete med andra, pedagog, förälder eller ett barn som redan erövrat denna kunskap.

Utvecklingszonen är alltid individuell. Vygotskij (2001) tycker att vi som pedagoger ska rikta vår verksamhet till utvecklingszonen då han menar att dagens utvecklingsområde är morgondagens bas. Detta stöd som utmanar eleven i form av en annan person kallar Vygotskij medierande hjälpare. ”Språket är som medierande redskap och läraren som medierande hjälpare är central, liksom den proximala utvecklingszonen som mötesplats för gammal och ny kunskap. Lärarens roll är hela tiden att bidra till dialogen och att uppträda som medierande hjälpare (ställningsbyggare) när så krävs.” (Imsen 2008:343)

Ett samlat begrepp för vad individen behöver för att nå den närmaste utvecklingszonen är scaffolding. Scaffolding innebär både de medierande redskapen och den medierande hjälparen. Scaffolding kan handla om de åtgärder som en lärare kan vidta för att stötta en elevs lärande. En viktig del i scaffolding är dialogen i form av samtal. Målet är att barnet ska gå vidare i sin utveckling på egen hand med hjälp av andra.

Dysthe (1996) tar upp några forskares kritik till scaffolding då de menar att stödet endast riktar sig till enskilda elever. De menar att scaffolding är svårt att tillämpa i klassrummet då eleverna befinner sig i olika utvecklingszoner. Scaffolding måste rikta till den utvecklingszon eleven befinner sig i för att den ska finna det meningsfullt.

3.3.3 Intersubjektiva rum

Vygotskij talar om intersubjektiva rum som skapas och formas av dess aktörer. Dessa intersubjektiva rum har en viktig betydelse i kunskapsinläringen. Han lägger stor vikt vid de intersubjektiva rummen som grund för barnets socialisering i en kulturell gemenskap samt för barnets individuella lärande.

Imsen (2006) tar upp detta och menar att på den kommunikativa nivån måste eleverna ha tillgång till dialogiska rum, det vill säga möjligheter att uttrycka sina reflektioner och att kommunicera med varandra och omvärlden. ”Alla undervisningssituationer har en kulturell ram. Klassrummet utgör den fysiska ramen runt en social situation där omkring trettio elever integrerar med varandra och med läraren.” (2006:406)

Även Dysthe (2003) tar upp hur viktiga lärares, skolkamraters och arbetskamraters roll i läroprocessen är och att den går längre än att ge stimulans och uppmuntran till individen. Interaktionen med andra i läromiljön är avgörande för både vad som lärs och hur de lärs. ”Det är i de här diskurssamhällena där de som ska lära finner de kognitiva redskapen, idéerna, teorierna och begreppen som de gör till sina genom sin personliga strävan att skapa mening i vad de upplever.” (2003:44) Dysthe menar vidare att ”Om det är så att en väsentlig del av tänkandet är knutet till språket, är skälet desto större att göra förhållandena gynnsamma för språklig samverkan av hög kvalitet mellan eleverna och läraren.” (2003:84)

Dysthe (2003) skriver att då samspel och lärande är sammanlänkade blir det med nödvändighet en viktig fråga huruvida samspelet i grupperna faktiskt fungerar som arbetsgemenskap och därmed lärogemenskap. Man måste fråga sig om det försiggår samspel som främjar lärandet eller om det finns något som eventuellt hämmar lärandet.

Imsen (2006) delar Dysthes (2003) tanke och skriver att det därför är mycket viktigt hur man bygger en lärandegemenskap. Han tar upp vikten av att lyssna på eleverna då relationen mellan lärare och elev är viktig i det dialogiska klassrummet, han beskriver även vikten i att använda språket i samband med lärandet. Imsen menar att ”Det blir viktigt att eleverna får använda språket och att det bereds utrymme för språklig aktivitet mellan lärare och elever och mellan eleverna. Samtalen och dialogerna bör vara av hög kvalitet och det är viktigt att eleverna använder språket i samband med tillägnelse av lärostoffet.” (2006:345) Både Imsen och Dysthe belyser de positiva aspekterna med samarbete då eleverna lär sig ta ansvar för sin del av uppgiften och förstå att den delen är en nödvändig del av helheten. ”Syftet med detta slag av samarbete är att utveckla en gemensam ansvarskänsla, ömsesidig respekt och känsla av personlig identitet och grupptillhörighet.” (Dysthe 2003:40)

Dysthe (2003) menar att vilken grundsyn man än har på lärande så är motivation och engagemang avgörande. I ett sociokulturellt perspektiv är det avgörande för motivationen i vilken mån skolan lyckas skapa en god lärandemiljö och situationer som stimulerar till aktivt deltagande. Hon menar att det är viktigt att skapa interaktionsformer och miljöer där eleven känner sig accepterad. Genom att eleven känner sig uppskattad både som någon som *kan* och någon som *kan betyda något* för andra, formar detta elevens identitet positivt ”Därmed blir det avgörande att skapa en klasskultur där lärandet värdesätts av alla, inte bara läraren” (2003:39)

3.3.4 Appropriering

Inom den sociokulturella teorin används ofta begreppet appropriering. Appropriering innebär att man gör kunskap till sin egen, det skiljer sig från begreppet bemästring som innebär ett mer instrumentellt övertagande av kunskap. Vygotskij (1999) menar att man kan bemästra en kunskap utan att kunskapen är approprierad. Att appropriera innebär att en person kan använda den kunskap man approprierat till nya situationer då den nu ligger sparad i personens erfarenhetsbas.

Genom tidigare erfarenheter kan vi agera kompetent i andra kontexter.

Enligt Säljö (2000) är att appropriera ett sätt att komma bort från en begränsad syn på kunskapsinhämtning. Enligt Säljö är appropriering inte något avslutat, utan kan ”ses som en gradvis process genom vilken individen bekantar sig med och lär sig att använda redskap i olika verksamheter och där man successivt skaffar sig allt större erfarenhet av hur de kan brukas på ett produktivt sätt” (Säljö 2000:152).

Dysthe (2003) menar att man inte kan se förbi det faktum att språket är det viktigaste redskapet för förmedling av kunskap i skolan. Hon menar att det mesta lärandet sker genom att lyssna, läsa, skriva och tala. Hon menar att språk och kommunikation är själva förbindelsen mellan individuella mentala processer och sociala läroaktiviteter ”Därför är det så viktigt att studera den språkliga kommunikationen i inlärningsituationerna” (Dysthe 2003:10) Kommunikation handlar, förutom om överföring av information, om en kompetens som människan erövrar, det vill säga approprierar.

3.4 Muntlighet i klassrummet

Vi har ovan gått igenom Vygotskijs tankar kring medierande redskap och hur lärarens roll är att bidra till dialogen och att uppträda som medierande hjälpare.

Olsson Jers (2013) har varit ute i skolor och observerat hur lärare arbetar med muntlig framställning. Ingenstans i skolan fann hon en strukturerad process kring arbetet med muntliga framställningar. ”Många elever förberedde sig minuterna före lektionen och helt improviserade framföranden var vanliga. Lärarens respons upplevdes av eleverna i bästa fall som tunn och allmän, i värsta fall som fullkomligt intetsägande.” (Lärarnas nyheter, 2013) Hon upplevde att eleverna kände sig osäkra och rädda för att tala, vilken Olson Jers menar bottnar i bristande retorisk kunskap. Olsson Jers (2010) menar att läroplanen inte är problemet utan att Lgr11 tvärt om lägger stor vikt vid muntligheten hos eleverna och det talade ordet, speciellt i jämförelse med tidigare läroplaner. Olsson Jers menar istället att det är lärarnas kunskaper i ämnet som måste bli bättre. Hon skriver att man inte ska fokusera på att lära eleverna den teoretiska retoriken men att det är mycket viktigt att lärarna kan den. Hon ifrågasätter lärarutbildningarna i Sverige då hon menar att att hon inte vet någon lärarhögskola som utbildar blivande lärare i retorik och inte heller hur man kan ge konstruktiv kritik till eleverna på deras muntliga framställning.

Tidigare beskrevs vikten av intersubjektiva rum som en grund för att språket ska resultera i lärande. Ärnström (2013) menar att klimatet i klassrummet är grundläggande både för livskvalitén och för lärandet. Trots detta finns det idag inga metoder, teoretisk förståelse eller handledning när det gäller gruppprocesser i skolan. (2013) Han anser att metoder och organisation för att arbeta med grupper är den obligatoriska skolans mest väsentliga och mest akuta utvecklingsområde och att detta är avgörande för demokratin. Ärnström skriver vidare att

Berättandet är en bra utgångspunkt för att långsiktigt bygga upp en varmare, mer respektfylld och lyssnande stämning i klassen”. Historier blir ett eget kulturarv som knyter samman gruppen, berättelserna blir något som undervisningsgruppen ”äger” tillsammans. Det gör att de också känner mer engagemang i det gemensamma lärandet. (2013:86)

Skolverket tar *I Nya språket lyfter* (2011) upp vikten av att ha en god klassrumssituation för att utveckla elevernas tal. Talets och samtals plats i barnets utveckling och lärande är central. ”Tal och samtal är liksom läsning och skrivning beroende av situation, mottagande, personlig trygghet och grupptillhörighet.” (2011:17)

Ärnström beskriver, i kapitlet *Ett lyssnande klassrum*, vikten av att eleverna lär sig lyssna ”Jobbar man med elevernas eget berättande måste träning i att lyssna kreativt och respektfullt ingå i det arbetet.” (2013:85) Ärnström menar att trots att lyssnarförmågan är en kvalité vi brukar värdera högst hos varandra är lyssnandet mycket osynligt ”Lyssnarförmågan är också okänd, utforskad outvecklad, oproblematiserad och outnyttjad” (2013:86) Olsson Jers (2010) skriver att ”I klassrummet som muntlig arena är det viktigt att inte strålkastaren finns på antingen talaren eller lyssnaren. Strålkastaren måste vara på både talaren och lyssnaren.” (2010:268)

I Lgr11 står att

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse...Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nations gränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. (Lgr11:7)

Ärnström (2013) ställer sig frågan - Hur kan man förstå andra kulturer och värderingar? Han svarar på sin egen fråga ”Berättelser om kulturmöten och levnadsöden är ofta en fruktbar utgångspunkt för samtal om kulturens betydelse. I bästa fall kan de också visa hur kulturella värderingar och tankesätt ständigt förändras och utvecklas.”(2013:87) Han lägger till och skriver att många historier om kulturmöten kan vara rätt komiska - vilket enligt Ärnström, inte gör dem mindre lärorika!

4. Metod

Jag har valt att undersöka mina frågeställningar genom två metoder, en enkätundersökning samt två intervjuer. Stukat (2005) menar att flera metoder kan belysa en aspekt tydligare och mer mångfacetterat. Jag anser att dessa två metoder kompletterar varandra bra då mitt syfte är att få en bred bild av lärarnas tankar kring ämnet. Jag har genom enkäterna skapat en plattform, en grund att stå på. Utifrån svaren på enkäten fann jag det relativt enkelt att se mönster och utifrån det skapa nya djupare frågor som jag använde i mina intervjuer. Jag fann det mycket viktigt att få utföra intervjuerna då jag genom enkätsvaren hade svårt att få en djupare förståelse för lärarnas tankar. Jag har valt att göra en kvalitativ undersökning då jag ville få större förståelse och komma djupare i mina respondenters kunskaper och tankar. I en kvalitativ undersökning kan jag värdera mina svar högre. Kvalitativa intervjuer är en väg för oss att få reda på hur respondenterna upplever situationen. Med kvalitativt inriktad forskning menar man sådan forskning som använder sig av verbala analysmetoder.

4.1 Datainsamling

Datainsamlingsmetoden har varierat beroende på vilken form av undersökning jag har gjort. Jag kommer här nedanför redogöra vilken datainsamlingsmetod jag använt mig av under de olika undersökningarna.

4.1.1 Enkätundersökningen

I enkäten hade jag delat upp frågorna utifrån arbetets frågeställningar. Jag har delat upp frågorna i små block med några frågor kring varje frågeställning. Jag har utgått från mina frågeställningar och försökt omformulera dessa till tydliga enkätfrågor som lätt kan kopplas till den övergripande frågeställningen. Metodpraktikan (2003) skriver om hur viktigt det är att en enkät ska vara tydlig och strukturerad. Jag la därför stor vikt vid att både layouten och frågorna skulle vara tydliga. Jag testade min enkät på två kollegor för att se att de uppfattade frågorna så som jag menat. Jag skickade ut enkäten på mail till rektorer runt om i Sverige för att få en geografisk spridning och bad dem vidarebefordra enkäten till berörda lärare (svensklärare 1-6) på sina skolor. Jag beskrev i mailet vikten vid att få ta del av lärarnas tankar kring ämnet då det utgör grunden för mitt arbetet. Jag hade även uppskattat den tid det skulle ta att besvara frågorna vilket jag även skrev med. Resultatet blev att 21 lärare svarade på enkäten. Enkätundersökningen har en respondentundersöknings riktning då jag ville undersöka lärarnas egna tankar kring ämnet. I Metodpraktikan (2003) beskriver de respondentundersökningar, ”Nu vill forskaren veta vad varje svarsperson tycker och tänker om det som undersökningen gäller och därför ställs i stor utsträckning samma frågor till samtliga svarspersoner.” (2003:258) Därför har jag gett samma enkät till samtliga deltagare. Jag har därefter försökt finna mönster i lärarnas svar. Se enkäten i bilaga 1.

4.1.2 Intervjuer

Ur enkätsvaren väcktes ytterligare frågor och jag fann därför anledning att kontakta några av respondenterna för att ställa dessa frågor under en intervju. Intervjuerna har baserats på min intervjuguide (se bilaga 2) som var halvstrukturerad vilket innebär att teman och frågeområden kopplade till forskningsfrågorna har satts upp på förhand. Jag har följt frågornas ordning men varit öppen för att ”hoppa” om respondenten naturligt kommit in på någon fråga. Jag tog kontakt per mail med två lärare som i sina enkäter visat att de arbetar strukturerat med elevernas muntliga

förmåga. Jag ville i denna undersökning ta reda på vad den enskilda läraren tänkte. Jag spelade in mina intervjuer med en mobiltelefon men antecknade även vid sidan.

4.1.3 Urval av undersökningsgrupp

Under min enkätundersökning valde jag ut 30 skolor dit jag skickade min enkät, detta var en så kallad urvalsundersökning. Jag hittade skolorna på internet via kommuners hemsidor, jag försökte välja skolor runt om i landet för att få en så stor bredd som möjligt. Jag letade inte upp någon ytterligare information om skolorna förutom undervisningsåldrar. Syftet var att kunna generalisera resultatet ur detta representativa stickprov för att det skulle kunna gälla en större grupp som i detta fall skulle vara svensklärare åk 1-6. Jag motiverade lärarna att delta genom att informera dem om vikten i att få ta del av deras tankar.

4.1.4 Bortfall

Av de 30 skolorna jag skickade ut min enkät till svarade 21 stycken lärare på 21 olika skolor. Stukat (2005) menar att bortfall kan bero på att de tillfrågade respondanterna inte varit tillgängliga eller att de helt enkelt inte velat delta i undersökningen. Jag fick detta mail från en av rektorerna jag skickat till "Hej, Tyvärr så hinner inte lärarna svara på din enkät då vi redan har svarat på enkäter från andra studenter den här gången". Man kan undra vad det stora bortfallet berodde på? Var denna rektors ord anledningen för andra? Var vägen från mig till rektor till lärare för lång, hann mailet komma/prioriteras bort? Var enkäten för stor så lärarna aktivt valde att inte delta? Jag kan endast spekulera i detta men min tanke efter rektorns mail är att tiden för ytterligare "arbete" inte finns hos lärare i dagens skola. Jag hade då jag misstänkte att denna problematik kunde uppstå skickat ut enkäten till långt fler än jag förväntade få svar av.

4.1.5 Genomförande

Jag inledde min studie med en kvalitativ enkätundersökning som jag genomförde med svensklärare åk 1-6 för att få ta del av deras tankar kring de muntliga förmågorna i skolan. Jag var även intresserad av att få mer information om hur arbetet kring muntligheten faktiskt ser ut. Undersökningen genomfördes rikstäckande för att undvika geografiska specifika skillnader så som teoriinriktning på lärarhögskolor. När jag fått tillbaka enkäterna sammanställde jag dessa för att leta mönster och samband. Ur svaren från enkätundersökningen fick jag en bredare syn på hur lärare tänkte och jobbade kring muntliga förmågor i skolan. Ur dessa samband och mönster formade jag ett antal frågor med förhoppning att få fram djupare mer kvalitativa svar. Jag ställde dessa frågor till två lärare som jag genom enkäten utläst arbetar metodiskt med muntlighet. Jag ville nu få ännu större insikt i varför det valt att lägga stor vikt vid detta ämne. Jag ville även få deras tankar kring vinsterna men även ev. problematik kring arbetet.

4.1.6 Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Stukat beskriver reliabiliteten som kvaliteten på själva mätinstrumentet. Då jag använt mig av två olika datainsamlingar, enkät och intervju anser jag att mina resultat ger en hög grad av reliabilitet. Jag har även lagt stor vikt vid tydlighet i mina frågor samt ordningsföljd i både enkäten och intervjuerna vilket bidrar till ett tillförlitligt resultat.

Stukat tar upp validiteten som sammanflätad med reliabiliteten. Validiteten syftar dock mer på om jag mätt det jag skulle mäta, hur giltliga mina resultat är. Jag anser även här att mina tydliga frågor

leder till att det blir tydligt för respondenten att förstå vad det är jag undersöker vilket leder till god giltighet.

Generalisering beskriver vem/vilka resultaten gäller för, alltså hur väl resultatet kan generaliseras. Genom 21 enkätsvar och 2 intervjuer är underlaget för svagt för att kunna generalisera hur svensklärare i Sverige tycker. I allmänhet kan man säga att kvalitativa undersökningar bygger på ett snävt urval vilket gör det svårt att generalisera och dra slutsatser utifrån resultaten. För att kunna säkerställa resultatet skulle det behöva genomföras en undersökning i mycket större skala.

4.1.7 Etiska överväganden

I min undersökning har jag förhållit mig till Vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer; *Informationskravet*, *Samtyckeskravet*, *Konfidentialitetskravet*, *Nyttjandekravet*. Inför samtliga intervjuer har respondenterna informerats om studiens syfte, de övergripande frågeställningarna och vad som kommer att hända med materialet. Undersökningarna har utförts med respondenternas samtycke. De har informerats om att de kunnat avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem. Det har tagits hänsyn till respondenternas konfidentialitet.

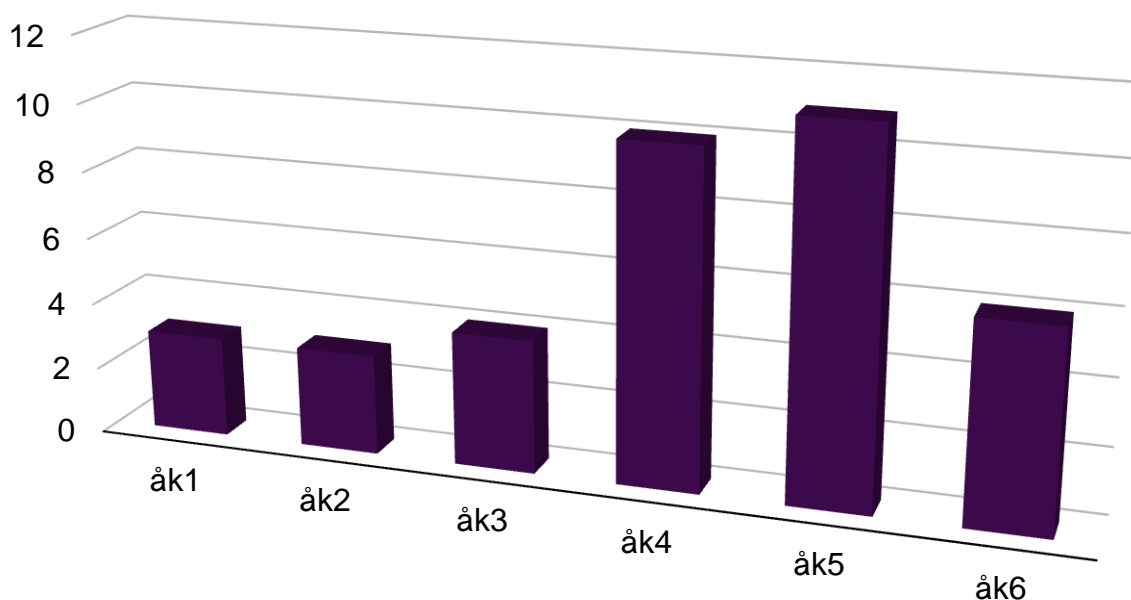
Individskyddskravet är grundläggande för att respondenter och andra som berörs av deras svar inte ska ta skada av undersökningen på kort eller lång sikt. Respondenterna och de tredje personerna, vilka exempelvis kan vara personer som omnämns i intervjusvar får bland annat inte kränkas eller på annat sätt förödmjukas. Samtliga deltagare i studien har inför intervjun tillfrågats om det gått bra att spela in samtalet eller inte. De har vidare informerats om att det enbart skulle vara jag som lyssnar på inspelningen i syfte att transkribera samtalet. När uppsatsen är klar raderas inspelningen. Jag har varit noga med, i de fall inspelning har gjorts, att informera respondenten om när inspelningen sätts på respektive stängs av.

5. Resultatredovisning

I detta kapitlet redovisas enkät samt intervjustavaren från mina undersökningar. Jag kommer inte att redovisa alla svaren utan endast de som varit viktiga för undersökningens utveckling.

5.1 Enkätundersökning

Enkäten skickades ut till 30 skolor, 21 lärare svarade. De flesta som svarat hade jobbat som lärare mellan 10-20 år eller längre. Här nedanför visas i vilka klasser dessa lärare hade sin hemtillhörighet.

5.1.1 Läraren som muntlig förebild

Alla lärare svarade att den **sociokulturella teorin** beskriver dem bäst som pedagoger. Alla lärarna ansåg sig även som förebilder när det gäller muntlighet i klassrummet. De beskrev att det främst var muntliga förebilder genom att de **visar och ger exempel** på hur man kan använda det muntliga språket och på så sätt **ger eleverna redskap** för muntlig utveckling. Respondent 5 skriver ”Jag pratar mycket om mina muntliga beteenden, hur jag lyssnar, fördelar frågor. Visar hur jag förbereder mina föreläsningar med mindmaps. Talreglerna gäller även mig m.m” Även Respondent 20 tar upp hur hon ger redskap men även hur hon själv är en berättare i klassrummet ”Jag försöker modellera för att ge redskap, vara en lyhörd samtalspartner, använda mig av berättandet som metod.”

Många av lärarna använde sig av **berättandet** för att vara en muntlig förebild i klassrummet, Respondent 18 beskriver hur hon ”Berättar mycket, både berättelser och "faktahistorier" som sen ligger till grund för vidare arbete.”

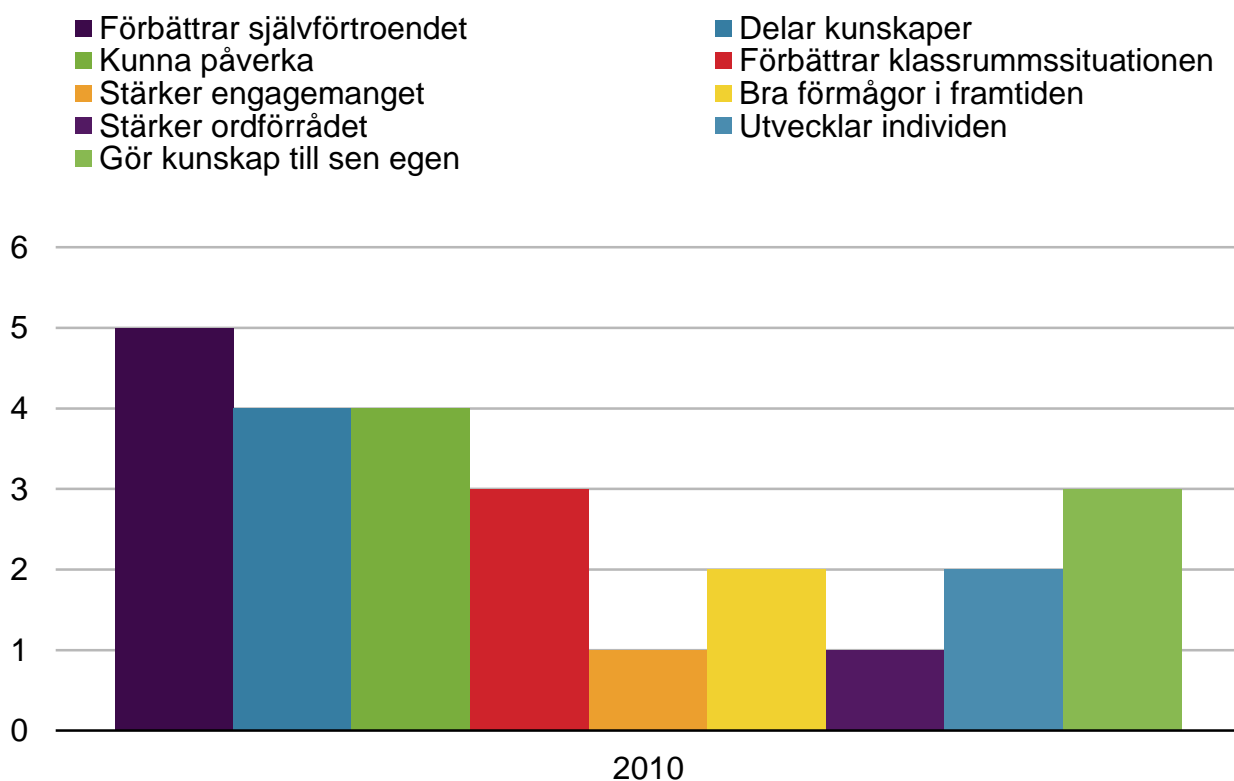
Ett annat exempel flera lärare tar upp är att de är muntliga förebilder genom att skapa ett **flerstämmigt klassrum** där man respekterar och lyssnar på varandra. Respondent 1 skriver, ”Vi har ett flerstämmigt klassrum där alla får komma till tals. Min övertygelse är att det är superviktigt att barnen blir duktiga på att kommunicera och jag försöker arbeta därefter.” Respondent 1 tar här även upp ett annat exempel på hur lärarna ser sig som förebilder i klassrummet, nämligen genom att

visa sitt **intresse för språket**. Lärarna beskriver hur viktigt det är att de själva är intresserade av det muntliga språkets betydelse och av att bidra till en muntlig utveckling hos barnen.

5.1.2 Vinster

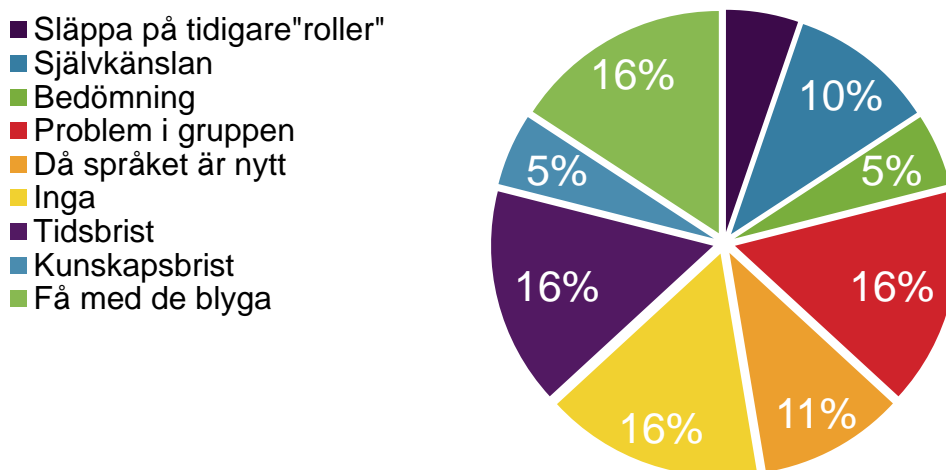
Jag frågade lärarna - *Vilka vinster ser du med att arbeta med elevernas muntlighet?*

Vi ser här att lärarna finner att den främsta vinsten med att arbeta med elevernas muntlighet är att eleverna bygger ett bättre **självförtroende**. Även att kunna **påverka i klassrummet** samt att kunna **dela kunskaper** och **göra kunskaper till sin egen (appropriera)** var viktiga vinster lärarna beskrev. Respondent 14 skriver ”De sätter ord på sina tankar som i sin tur hjälper dem att bli ägare av sin egen kunskapsprocess.” Många lärare kunde även se att arbetet med muntliga förmågor **förbättrar klassrumssituationen**. Respondent 3 skriver ”Ger ett tillåtande klimat i klassen. Alla får komma till tals. Tar del av varandras kunskaper. Testar sina egna åsikter. Sätter ord på tankar - utvecklar språket och den sociala kompetensen.”

5.1.3 Svårigheter

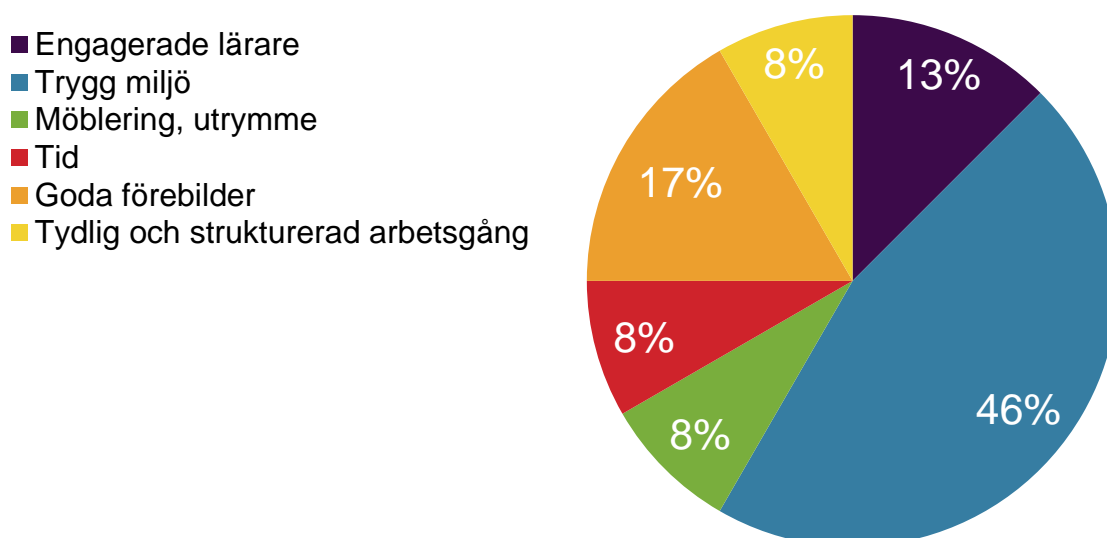
Lärarna fick frågan vilka svårigheter de kunde se med att arbeta med elevernas muntliga utveckling. De främsta svårigheterna lärarna delade var **problem i gruppen, få med de blyga** samt **tidsbrist** men lika många såg **inga** svårigheter alls.

5.1.4 Klassrummet

Vad krävs för att klassrummet ska bidra till en muntlig utveckling?

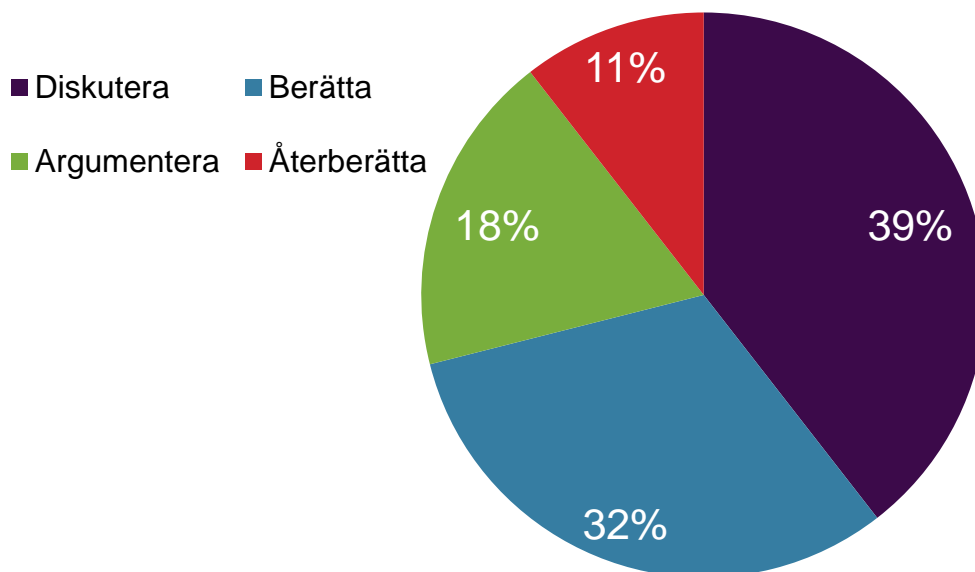
Som vi ser på diagrammet nedan så finner lärarna att eleverna måste ha chansen att vistas i en **trygg miljö** för att den muntliga utveckling ska kunna ske. Respondent 4 skriver, ”Trygg miljö och tillåtande klimat där alla vågar uttrycka sin åsikt. Tydligt ledarskap.” Här berör respondent 4 även lärarens roll i klassrummet. Undersökningen visar att lärarna finner det mycket viktigt att klassrummet ska innehålla **goda förebilder** och **engagerade lärare**.

5.1.5 Arbetet

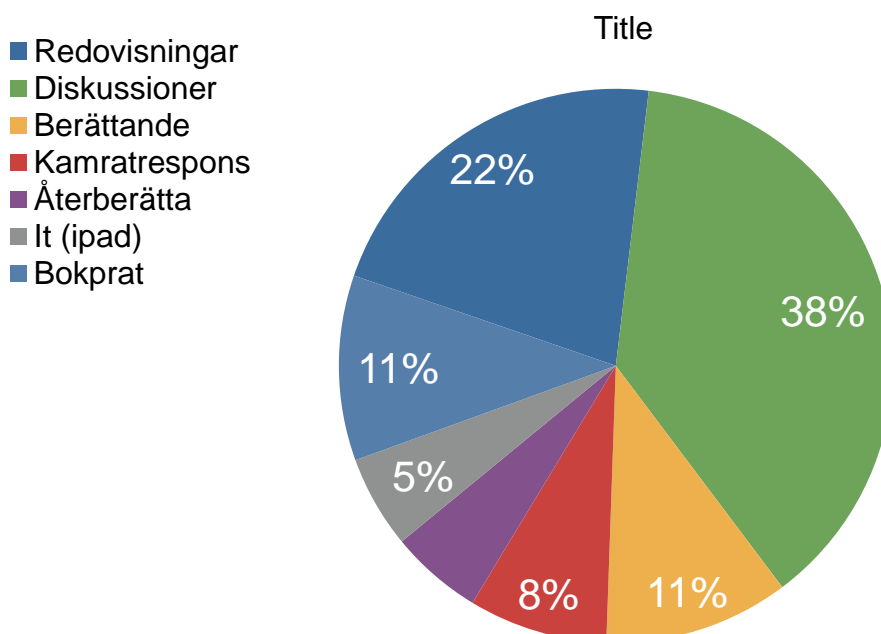
I denna del försöker jag urskilja hur lärare arbetar med muntlighet i sina klassrum.

Jag bad lärarna att urskilja *vilka två muntliga förmågor de främst arbetar med*. Resultatet ser ni nedanför.

Att berätta och diskutera var de två förmågor som lärarna främst arbetar med. Jag gick vidare och frågade *hur lärarna arbetar med de muntliga förmågorna i skolan*.

Redovisningar och **diskussioner** visade sig vara de två främsta arbetssätten när man arbetar med muntliga förmågor i skolan idag. Även **berättande** har en större del i arbetet.

Enkäten går att läsa i sin helhet i bilaga 1.

5.2 Intervjuredovisning

Flertalet respondenter i enkätundersökningen hade uppgett att de var tillgängliga för en intervju och delat sina kontaktuppgifter. Jag valde ut två lärare som jag genom enkäten kunnat avläsa la stor vikt vid arbete med muntlig utveckling. Jag undrade vad det var som gjorde att just dessa lärare fann arbetet så viktigt och vad som väckt deras intresse. Intervjuundersökningen är i en liten skala om med två positiva pedagoger, detta ger ingen generaliserbarhet utan endast en inblick i dessa två pedagogers tankar och erfarenheter. Jag har gett mina respondenter de fiktiva namnen Anna och Sara för att göra resultatredovisningen tydligare.

Anna tog sin lärarexamen 1975 och då berörde man inte muntlighet över huvud taget under utbildningen.

Sara tog sin förskollärarexamen 1981 och läste sedan till 1-7 lärare 2001. Hon berättar att man under förskolläraryrket hade stort fokus på berättande men att utbildningen till 1-7 lärare inte berörde ämnet.

Vad väckte ditt intresse kring att arbetet med muntlighet?

Båda lärarna beskrev hur deras intresse väcktes genom att de själva fick se resultatet av arbetet med elevernas muntlighet. Det berättar även hur det blivit inspirerade av kollegor som varit drivande i arbetet med elevernas tal och som själva utarbetat metodiskt berättande.

”Jag har sen jag börjat intressera mig för att träna elevernas muntliga förmåga gått kurs, läst böcker, diskuterat med andra pedagoger som arbetar med detta och varit med i en berättargrupp. Jag har sen själv tänkt och provat o utvärderat olika övningar och framför allt provat mig fram i att arbeta genre-medvetet.” - Anna

En viktig punkt för att lyckas utveckla elevernas muntlighet har lärarna beskrivit är att det finns engagerade lärare. Hur tror du man engagerar lärare i ämnet?

Både Anna och Sara beskriver hur engagemanget växer när man upptäcker vinsterna. De talar även om aktiva kollegor som sprider budskapet och kan dela med sig av sina kunskaper. De belyser utbildning i ämnet och nämner båda fortbildning som en viktig del i att skapa engagemang hos lärare.

”Jag tror att insikten om hur utvecklande det är både för språket, lärandet, förmågan att tänka djupare och bredare samt det lugn och den respekt mellan eleverna som uppstår om arbetet fungerar som det är tänkt räcker för att lärare ska bli engagerade.

För att kunna arbeta krävs fortbildning både i konkreta arbetsmetoder och i den övergripande tanken och i bästa fall kollegor att resonera och utveckla arbetet tillsammans med.” - Anna

Hur tänker du kring meningen ”Skolväsendet vilar på demokratins grund”?

Att kunna göra sin röst hörd tar båda lärarna upp som det mest väsentliga i ett arbete med demokrati. Sara tar även upp vikten i att kunna lyssna aktivt och ta in andras åsikter och argument för sina egna.

”Utifrån muntlig förmåga är det enkelt: att kunna kommunicera muntligt gör att du kan ta plats med dina kunskaper, åsikter och argument och bli lyssnad på i en direktkontakt med andra människor.

Och du tränas i att lyssna aktivt på andra och förhålla dig till deras åsikter o argument. Det är för mig grunden i en demokratisk process.” - Sara

”Att alla får göra sig hörda. Allas åsikt lyfts fram och negativa attityder lyfts upp i ljuset och diskuteras.” - Anna.

Lärare har tidigare beskrivit att svårigheter kring arbetet med muntlighet är att det kan finnas problem i gruppen samt att det är svårt att få med de blyga. Hur tänker du kring det och hur jobbar du med det?

Varken Anna eller Sara håller med om att det är svårt att få med de blyga. De menar att det handlar om att ha en arbetsgång där man metodiskt tränar och bygger upp den muntliga förmågan och självförtroendet. Både Sara och Anna betonar vikten av respekt i klassrummet.

”Parallellt med den muntliga förmågan tränas lyssnarens roll. När eleverna upptäcker att de blir lyssnade på med respekt växer deras självförtroende och de blir alltmer levande i sin kommunikation.” - Sara

Svårigheter kan enligt Anna istället vara problem i gruppen. Hon menar att lösningen till detta kan vara att man som lärare organiserar så att dessa elever inte drabbas av varandra.

”Problemet kan dock vara att det i vissa grupper finns alltför "negativa vibbar" mellan eller från vissa elever eller grupper. Man får då organisera arbetet så att dessa elever inte drabbas av varandra eftersom det enligt min erfarenhet kan vara helt omöjligt att överbrygga dessa negativa relationer och arbetet *måste* bygga på att öka självförtroendet. Parsamtal (turn and talk) arbeta med mindre grupper m.fl. kan vara lösningar.” - Anna

Vart vänder du dig när du vill ha mer kunskap kring ämnet?

Båda lärarna vände sig främst till aktiva kollegor för att bygga kunskap i ämnet men även litteratur och berättarforum på nätet.

Följer du några klara metoder någon struktur i ditt arbete?

Båda lärarna använde klara strukturer som de själva utformat med hjälp av att prova sig fram.

”Ja jag har en tydlig arbetsgång med utprovade övningar och metoder. Jag arbetar genremedvetet i områdena berättande, information, instruktion och argumentation. Varje område har sina specifika strategier som eleverna görs medvetna om och tränar.” - Anna

”Eleverna får regelbundet i läxa att berätta hemma om något vi lärt oss i skolan. Det fungerar mycket bra för barn som ännu inte lärt sig sig att lära eller skriva. Detta hjälper eleverna att befästa kunskaperna och är mycket bra för språksvaga barn.” – Sara

Utveckla vad vinsterna med arbetet är?

Sara menar att lugnet, självförtroendet och kunskapen att kunna lyssna aktivt är de främsta vinsterna. Anna tar upp hur klassrumsklimatet är en viktig vinst i arbetet.

”Jag märkte hur viktigt det var för dem både för hur de blev lyssnade på, för deras självförtroende och för hur väl de "ägde" sina kunskaper. Sen märkte jag vilket lugn men ändå engagemang en

berättelse skapade. Gruppen fick något gemensamt att utgå från i sina diskussioner vilket ledde till att de lyssnade på varandra.” -Anna

Beskriv ev. problematik

Sara menar att gruppstorleken kan vara ett problem i arbetet med elevernas tal. Även barn med alltför svag svenska kan vara problematiskt.

Som vi tog upp tidigare så menar båda lärarna att respekten och självförtroendet kan vara ett problem i en uppstart men att detta även är arbetets två stora vinster.

6. Diskussion

Syftet med detta examensarbete är att undersöka hur de pedagogiska teorierna resonerade kring sambandet mellan lärande och det muntliga språket. Hur lärare använder och utvecklar elevernas muntliga förmågor i skolan idag och vad de ser för svårigheter med arbetet. Jag ville även undersöka vilken roll muntligheten har i skolans demokratiuppdrag. Jag kommer här koppla min teoretiska anknytning till de svar jag fått ta del av utifrån mina enkäter samt intervjuer.

Läroplanen är tydlig, vi ska arbeta med elevers tal i skolan idag. Lpo11 lägger stor vikt vid det talade språket och beskriver hur det talade språkets har en grundläggande betydelse för varje människas identitet, sociala trygghet och lärande. Skolverket (2000) menar vidare att det talade språket, samtalet är en grundläggande för vårt arbete med demokrati i skolan.

6.1 Vilken betydelse har det muntliga språket för elevers inläring?

Arbetet har vilat på en sociokulturell grund då jag fann att Vygotskijs tankar belyser det muntliga språkets betydelse i samhället och lägger stor vikt vid detta, dels som ett redskap för att ta till sig och dela kunskap men även som en del i ledet mot individuell utveckling. Den sociokulturella teorin belyser språket och främst talet som det viktigaste redskapet i samhället och i skolan, talet är en förutsättning för att vi ska kunna tillägna oss kultur och kunskap. Att kunna kommunicera är förutsättningen och grundvillkoret för människans lärande och individuella utveckling. Kommunikationen med andra och det individuella tänkandet har en intressant aspekt i det sociokulturella perspektivet då Vygotskij menar att den sociala aktiviteten kommer först. ”En viktig punkt hos Vygotskij är att all intellektuell utveckling och allt tänkande har sin utgångspunkt i social aktivitet.” (Imsen, 2006:51) Genom att kunna tala kan vi genom kommunikation med andra få en större inblick i vårt eget tänkande. Vygotskij (1934) menar att det enda sättet att få insikt om oss själva är genom kommunikation med andra. Vi kan inte uppfatta oss själva som en helhet om vi inte relaterar oss till andra.

Med denna tanke är arbetet med elevernas muntliga förmågor en förutsättning för att en individuell utveckling ska kunna ske. Språket blir en länk mellan kommunikation med andra till individuellt tänkande. Med detta som bakgrund kan man tydligt se att det muntliga språket är det viktigaste redskapet eleverna kan få i skolan och grunden för att både lärande ska ske men även för elevernas individuella utveckling.

Alla mina respondanter fann att det sociokulturella perspektivet var det som passade bäst in på dem som pedagoger, detta borde i sin tur leda till att arbetet med språkets muntlighet vore en självklarhet. Pedagogerna fann det mycket viktigt att utveckla elevernas muntlighet både för kunskapsinläringen, de individuella utvecklingen samt för att förbättra klimatet i klassrummet och på skolan. I min undersökning gick jag vidare för få en större inblick i hur detta arbete såg ut.

6.2 Hur arbetar lärare idag med att utveckla elevernas muntliga språk?

I min undersökning beskrev lärarna att de främst arbetar genom att diskutera med och berätta för eleverna i sina klassrum. Redovisningar och diskussioner i helklass utgör en stor del av elevernas muntliga träning.

Ingen av lärarna som deltog i min undersökning genom enkät eller intervju, var helt nöjd med den utbildning de genom sin lärarutbildning fått i barns muntlighet. Flera av lärarna tyckte sig inte ha tillräcklig kunskap för att arbetet med att utveckla elevernas muntliga språk skulle bli

tillfredställande. Denna problematik tar Olsson Jers (2010) upp då hon påpekar att arbetet med tal i skolan idag brister mycket på grund av att lärarna inte har tillräckliga kunskaper i ämnet. Hon menar att lärarkårens kunskaper måste bli bättre för att en förbättring av arbetet i klassrummet skall ske. Trots att lärarna fann att lärarutbildningen brast i ämnet elevens muntlighet har flera tillägnat sig sådana kunskaper efter avslutade studier. Lärarna hade genom aktiva kollegor, betättnätverk och litteratur fördjupat sig i ämnet på sin fritid. Detta var alltså ett aktivt val dessa pedagoger själva gjort. Man kan utifrån detta fråga sig om ett positivt och tillfredställande arbete med elevens muntliga utveckling måste vila på ett personligt intresse från läraren?

För att få lärare att söka kunskap på sin fritid krävs ett stort engagemang för ämnet. Detta engagemang från lärare beskrev mina respondenter som en förutsättning för att ett lyckat arbete med muntlig utveckling i skolan ska ske. Men hur skapas detta engagemang?

”Jag tror att insikten om hur utvecklande det är både för språket, lärandet, förmågan att tänka djupare och bredare samt det lugn och den respekt mellan eleverna som uppstår om arbetet fungerar som det är tänkt, räcker för att lärare ska bli engagerade.” - Anna

Även Sara tog upp hur engagemanget växte när man upptäcker vinsterna med arbetet.

6.3 Klassrummet

För att utveckla elevernas muntlighet krävs goda dialogiska rum. Dysthe (2003) skriver att ”Om det är så att en väsentlig del av tänkandet är knutet till språket är skälet desto större att göra förhållandena gynnsamma för språklig samverkan av hög kvalitet mellan eleverna och läraren.” (2003:84)

Därför är det viktigt att diskutera hur man bygger upp en god muntlig lärandegemenskap. Enkätundersökningen visar att lärare strävar efter att skapa det goda dialogiska klassrummet men att de möter svårigheter i detta arbete. Många av lärarna beskriver att den främsta svårigheten med att arbeta med muntlig utveckling i skolan är problem i gruppen.

”Problemet kan dock vara att det i vissa grupper finns alltför "negativa vibbar" mellan/från vissa elever eller grupper. Man får då organisera arbetet så att dessa elever inte drabbas av varandra eftersom det enligt min erfarenhet kan vara helt omöjligt att överbrygga dessa negativa relationer och arbetet *måste* bygga på att öka självförtroendet. Parsamtal (turn and talk) arbeta med mindre grupper m.fl. kan vara lösningar.” - Anna

Som jag tidigare nämnt delar Ärnström (2013) åsikten att klimatet i klassrummet är grundläggande både för livskvaliten och för lärandet och att det trots detta inte idag finns metoder, teoretisk förståelse eller handledning när det gäller grupprocesser i skolan.

Lärarna framhåller att en av de största vinsterna med att arbeta med muntlighet är att det förbättrar klassrumsklimatet till ett mer tillåtande klimat där alla får chansen att komma till tals.

Detta är något som både Ärnström och Olsson Jers tar upp. Ärnström (2013) skriver att ”Berättandet är en bra utgångspunkt för att långsiktigt bygga upp en varmare, mer respektfylld och lyssnande stämning i klassen.” (2013:86) Ärnström nämner hur historier blir ett eget kulturarv som knyter samman gruppen. Även Dysthe (2003) menar att samarbetet skapar en gemensam ansvarskänsla och bygger en grupptillhörighet och ömsesidig respekt.

6.4 Vilka svårigheter finns med arbetet med muntlighet?

Dysthe (2003) skriver att då samspel och lärande är sammanlänkade blir det med nödvändighet en viktig fråga huruvida samspelet i grupperna faktiskt fungerar som arbetsgemenskap och därmed lärogemenskap. Man måste fråga sig om det försiggår samspel som främjar lärandet eller om det finns något som eventuellt hämmar lärandet. För att lyckas med ett gott arbete och utveckla elevernas muntlighet måste vi vara medvetna om vilka fällor det finns som faktiskt hämmar arbetet.

Som vi tidigare tagit upp kan relationsproblem i gruppen skapa problem för arbetet med muntliga förmågor. I enkätsvaren ser vi även att lärarna kan finna det problematiskt med att få med de tystare, blygare eleverna. Detta är dock inte ett problem som Anna eller Sara delar.

”Det är inte svårt att få med de blyga om du har en arbetsgång där du metodiskt tränar och bygger upp förmågan och med det självförtroendet. Parallellt med den muntliga förmågan tränas lyssnarens roll. När eleverna upptäcker att de blir lyssnade på med respekt växer deras självförtroende och de blir alltmer levande i sin kommunikation.” - Anna

En annan svårighet är det jag tidigare tagit upp, kunskapsbrist hos lärare. För att arbetet med muntlig utveckling skall gå framåt måste lärarna vara goda förebilder, men vad händer om lärarna själva inte har de retoriska redskapen? Min åsikt är att alla lärare ska besitta kunskapen hur man utvecklar elevers muntliga förmåga på ett tillfredsställande sätt, inte bara för att vi själva tycker det är en viktig kunskap utan även för att de står i Lgr11 att det är något vi **ska** arbeta med.

6.5 Skolväsendet vilar på demokratins grund

Cecilia Olsson Jers (2013) menar ” Att träna muntlig kommunikation i klassrummet handlar om djupa demokratiska rättigheter. Den elev som talar inför andra övar på att föra fram en åsikt. Det handlar om att ge alla lika möjlighet att göra sin röst hörd, och om att lära sig att lyssna på andra” (Lärarnas nyheter, 2013) Även mina respondenter delade denna åsikt, att träning i muntlig kommunikation är en viktig del i vårt uppdrag att forma demokratiska samhällsmedborgare.

”Att kunna kommunicera muntligt gör att du kan ta plats med dina kunskaper, åsikter och argument och bli lyssnad på i en direktkontakt med andra människor. Och du tränas i att lyssna aktivt på andra och förhålla dig till deras åsikter och argument. Det är för mig grunden i en demokratisk process.” - Sara

Skolverket (2000) säger att skolan har en unik demokratisk möjlighet då det är en mötesplats för barn med olika kulturer och från olika sociala grupper. De menar att dialogen är grundförutsättningen för demokrati i skolan. Det är i samtalet som uppfattningar kan diskuteras och mätas mot varandra. Detta gör att eleverna får chansen att pröva sina argument samt lyssna och ta in andras. Detta ökar förståelsen för inte bara andras tankar och åsikter utan även för sina egna.

Flera lärare har i enkäterna svarat att de strävar efter det **flerstämmigt klassrummet** där man respekterar och lyssnar på varandra, Respondent 1 skriver, ”Vi har ett flerstämmigt klassrum där alla får komma till tals.” Skolverket (2000) tar upp att lärarna har ett stort ansvar i den demokratiska skolan att skapa rum för samtal och att lärarna själva är öppna för en dialog med barnen.

7. Slutsatser

Vilken betydelse har det muntliga språket för elevers inläring?

Under arbetets gång har min syn på betydelsen av det muntliga språket i skolan bara stärkts. Genom intervjuer och litteraturläsning har jag förstått vilka otroliga vinster arbetet med muntlighet i skolan medför. Som Vygotskij tar upp är inte talet bara ett hjälpmedel i kommunikationen med andra utan även en förutsättning för att individuell utveckling ska ske.

Att använda det muntliga talet i samband med lärostoffet ger inte bara andra möjligheten att lära av dig, det fördjupar även dina egna kunskaper och hjälper dig att appropriera din kunskap. Detta gör att du har en kunskap du när som helst kan använda. Den ligger nu sparad i din erfarenhetsbas.

En muntlig dialog erbjuder andra möjligheter att träna och utveckla tankefärdigheter än vad eleverna har om de enbart får kommunicera i skrift. Det som står i Lgr11 om elevers förmågor att resonera och analysera har kommit att uppmärksammas allt mer. Mer avancerade tankefärdigheter behöver tränas bl.a. via muntlig dialog och muntliga presentationer. Att muntligt kommunicera sina frågor och tankar utvecklar alltså elevernas tänkande. Där kan barnen använda sin erfarenhetsbas för att göra analys, kopplingar och jämförelser.

Det som Olsson Jers (2010) lyfter som den viktigaste betydelsen med att träna talet handlar om att eleverna ska få kunskap om demokratiska värden. Skolan ska bidra till att fostra demokratiska medborgare, då är det viktigt att det råder demokratiskt förhållningssätt i klassrummet. Den viktigaste förmågan för att skapa demokrati är att alla får och kan föra fram sin åsikt och bli lyssnad på. Jag likt Olsson Jers anser att detta är den viktigaste betydelsen med att arbeta med muntlighet i skolan. Skolverket tar även upp hur vi inte kan skilja skolans två uppdrag åt - att främja lärandet och den demokratiska kompetensen. Dessa två uppdrag hänger ihop och det viktigaste redskapet för att utveckla dem är språket, att kunna kommunicera och samtala.

Hur arbetar lärare idag med att utveckla elevernas muntlighet i skolan?

Genom min undersökning upplever jag att lärare är medvetna om vikten av att arbeta med muntlighet. Genom mina intervjuer och enkätsvar får jag bilden av att lärare fortfarande använder mycket traditionella metoder med att arbeta med elevernas muntliga förmåga. Det handlar mycket om diskussioner i helklass samt muntliga redovisningar. Denna bild har även Skolverket (2000) som skriver att arbetet med kommunikation ofta saknas i skolan idag och menar att detta i stor utsträckning beror på att lärarna inte har tid att vare sig utföra eller planera arbetet. I min undersökning beskrev lärarna själva att de tycker att de saknar utbildning och kunskap inom området. Cecilia Olsson Jers skriver om hur viktigt det är att eleverna får tydlig och "bra" respons för att utveckla sitt tal, detta är något som är svårt att ge om man själv inte besitter tillräckliga kunskaper som lärare.

En intressant aspekt som framkom under mitt arbete är att det inte i första hand är läroplanen som styr eller väckt engagemanget kring muntliga förmågor trots att den är tydlig. Istället har lärarna beskrivit att aktiva kollegor och konkreta upplevelser väckt deras insikt och intresse. Man kan fråga sig hur lärare förhåller sig till Lgr11 för övrigt eller varför just dessa, mycket viktiga förmågor med så starkt stöd i läroplanen inte implementerats i högre grad i skolan idag.

Vilka svårigheter/fördelar finns med arbetet med muntlighet?

Förutom lärarnas brist på kunskap får jag bilden av att det även finns andra svårigheter i arbetet med att träna elevernas muntlighet. En svårighet som både mina respondanter och litteraturen beskriver är svårigheter i klassrumsklimatet. Både gruppstorlek och personalbris kan bidra till dessa svårigheter men även relationsproblem mellan eleverna. Relationsproblem i gruppen är något som lärarna beskriver som ett svårt problem att komma till rätta med, det ligger på lärarna att skapa organisatoriska förutsättningar för att elever inte ska utsättas för dessa. Bristen på utbildning hos lärarna är även det en svårighet i arbetet som kan leda till att eleverna inte får den respons de behöver för att utvecklas. Det borde vara en självklarhet att alla lärare erbjuds kunskap i kommunikation, så som retorik och muntligt berättande och att ge konstruktiv kritik för utveckling av elevernas tänkande och förståelse.

Genom arbetet har jag kunnat urskilja flera mycket positiva vinster med att arbeta med muntlighet i skolan. Genom att få kommunicera sin kunskap muntligt hjälper man eleverna att stärka sitt lärande. Genom samtalet och dialogen kan eleverna få förtroget med sina kunskaper och kan använda dessa i andra situationer i livet. Jag finner belägg för, både i min undersökning och i litteraturen att muntligheten i skolan förbättrar klassrumsklimatet. Med kommunikation bygger man ett demokratiskt klassrum där allas åsikt är viktig. Att bli lyssnad på och sedd är otroligt viktigt för både den individuella utveckling och för att bygga upp sitt självförtroende. ”Jag märkte hur viktigt det var för dem, både för hur de blev lyssnade på, för deras självförtroende och för hur väl de ”ägde” sina kunskaper.” - Anna

Det är viktigt att skapa interaktionsformer och miljöer där eleven känner sig accepterad. Genom att eleven känner sig uppskattad både som någon som *kan* och någon som *kan betyda något* för andra, formas elevens identitet positivt ”Därmed blir det avgörande att skapa en klasskultur där lärandet värdesätts av alla, inte bara läraren” (Dysthe, 2003:39)

Hur kan muntlighet främja ett demokratiskt klassrum?

Värden som tolerans, empati, ansvar, respekt, jämställdhet och förståelse är enligt mig avgörande för ett demokratiskt klassrum och muntligheten är en väg in i dessa. Genom att utveckla muntligheten utvecklar man i högsta grad lyssnandet. När elever både får uttrycka sina egna åsikter och tankar samt lyssna på andras, skapas en förståelse och respekt mellan eleverna. Lyssnandet skapar förståelse för andras situation, detta utvecklar de värden som är viktiga i det demokratiska klassrummet.

7.1 Fortsatt forskning

Efter att ha arbetat med ämnet muntlighet i skolan så ser jag många olika möjliga fortsättningar och fördjupningar i ämnet.

Jag har genom arbetet sett starka kopplingar mellan demokrati och det muntliga språket. Detta är ett område som skulle vara intressant att titta vidare på.

Jag fann det även intressant att många lärare kände sig så missnöjda med sin utbildning i arbetet med att utveckla elevernas muntliga förmåga. Konsekvensen av detta är att lärarna har svårt att metodiskt arbeta med den muntliga språkutvecklingen. Vad finns det för kunskap i ämnet? Finns det utarbetade metoder och hur fungerar i så fall de?

Som jag nämnt är muntligheten viktig för att fördjupa lärandet, därför skulle det vara intressant att utveckla konkreta metoder hur man kan arbeta med detta.

Referenslista

Dysthe, O (1996). *Det flerstämmiga klassrummet: att skriva och samtala för att lära*. Lund: Studentlitteratur.

Dysthe, O (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Englund, T, (2003) *Skolan och demokratin*, s49-73 i Britta Jonsson & Klas Roth (red.), *Demokrati och lärande*. Lund: Studentlitteratur

Esaiasson, Pm.fl (2003). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm. Nordstedts.

Goldberg, D (2013-09-15) *Lärarnas nyheter*. Hämtad 2014-22-1, från <http://www.lararnasnyheter.se/alfa/2013/09/15/tala-kraver-traning-respons>

Illeris, K(2007). *Lärande*. (2., [rev. och utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Olsson Jers, C (2010) *Klassrummet som muntlig arena*. Malmö: Holmbergs

Roth, K (2003) *Valfrihet, gemenskap och deliberativa samtal*, s19-47 i Britta Jonsson & Klas Roth (red.), *Demokrati och lärande*. Lund: Studentlitteratur

Stukát, S (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket. (2000) *En temabild om värdegrunden - Med demokrati som uppdrag*. Stockholm: Liber Distribution Publikationstjänst

Skolverket. (2000) *Med demokrati som uppdrag - En temabild om värdegrunden*. Hämtad 2014-01-22, från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=721>

Skolverket (2001) *Deliberativa samtal som värdegrund - historiska perspektiv och aktuella förutsättningar*. Hämtad 2014-01-10, från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=752>

Skolverket (2011) *Nya språket lyfter*. Hämtad 2013-12-10, från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2474>

Skolverket. (2011b). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Fritzes.

Säljö, R (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.

Vygotskij, L.S, (1999) *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos.

Ärnström, U (2008). *Varför?: en bok om berättelser i undervisning*. (2., omarb. uppl.) Lund: BTJ förlag.

Bilagor

Bilaga 1 - Enkät

https://docs.google.com/a/strandskolan.org/forms/d/1kk-0WQMDQjCZYXhpQ2KJKW14sgklA3848X_-gWNOgOs/viewform

KLASSRUMMET SOM MUNTLLIG ARENA

Denna enkät riktar sig till svensklärare åk 1-6. Syftet med denna enkät är att kartlägga hur pedagoger arbetar och tänker kring de muntliga förmågorna som Lgr11 beskriver. Tack för att jag får ta del av dina tankar!

Hur länge har du arbetet som lärare?

- 0-5 år
- 5-10år
- 10-20år
- 20+

Vilka årskurser undervisar du i?

F
1
2
3
4
5
6

Hur ofta arbetar du med elevernas muntliga förmåga i veckan?

Aldrig <—————> Varje dag

Hur viktigt är arbete med elevernas muntliga förmåga för kunskapsinlärning?

Mindre viktigt <—————> Mycket viktigt

Hur arbetar du för att öka elevernas muntliga förmåga?

Vilken tanke beskriver dig bäst som pedagog?

- Människors handlingar styrs av de konsekvenser som liknande handlingar tidigare följts av - Behaviorism
- Genom egen aktivitet konstruerar individen själv sin förståelse av omvärlden - Kognitivism
- Individen utvecklas inom ramen av samspel med andra människor - Sociokulturell
- Övrigt

Ser du dig som en förebild när det gäller muntlig förmåga i klassrummet?

- Ja

- Nej

Om Ja, hur? Om Nej, varför?

I Lgr11 läggs stor vikt på att kommunicera, vad är "att kommunicera" för dig och vilka förmågor hos eleverna menar du att det krävs av dem?

Lgr11 beskriver flera olika muntliga förmågor, markera de två förmågor du främst arbetar med?

Vilka vinster ser du med att arbeta med elevernas muntlighet?

Hur mycket utbildning kring att utveckla barns muntlighet finner du ha fått i din lärarutbildning?
Ingen <—————> Mycket

Vad krävs för att klassrummet ska bidra till en muntlig utveckling?

Miljö - Elever - Lärare

Vilka svårigheter ser du med att kunna arbeta med barnens muntliga utveckling?

Skulle du vara tillgänglig för en intervju? Om Ja, skriv din mail adress nedan.

Bilaga 2 - Intervjuguide

När tog du din lärarexamen?

Beskriv din utbildning om att utveckla elevernas muntliga förmåga.

Vad väckte ditt intresse kring att arbeta med muntlighet?

En viktig punkt för att lyckas utveckla elevernas muntlighet har lärarna beskrivit är att det finns engagerade lärare. Hur tror du man engagerar lärare i ämnet?

Hur tänker du kring meningen ”Skolväsendet vilar på demokratis grund”?

Lärare har tidigare beskrivit att svårigheter kring arbetet med muntlighet är att det kan finnas problem i gruppen samt att det är svårt att få med de blyga. Hur tänker du kring det och hur jobbar du med det?

Vart vänder du dig när du vill ha mer kunskap kring ämnet?

Följer du några klara metoder någon struktur i ditt arbete?

Utveckla vilka vinster du ser i arbetet med elevernas muntlighet

Beskriv ev. problematik